

ГРОМОВИЙ О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права

СИСТЕМА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МОРАЛІ У ДЖЕРЕЛАХ КАНОНІЧНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Із введенням християнства в Київській Русі у 988 р. почався відчутний вплив канонічного соціального контролю й церква керувала суспільством не в меншій, а нерідко в більшій мірі, ніж державна влада й місцеве самоврядування. До цього часу язичницький вплив також мав вагу в цьому значенні. Певна річ, що церковні устава та правила є проявом не правового, а релігійного соціального контролю. Але, урахувавши особливості тодішнього суспільства, ця різниця видається автору цілком формальною, а вплив означеної практики на майбутнє право, кримінальне зокрема, стає очевидним згодом.

Слід відмітити, що в даний історичний період суто аморальні вчинки дуже часто ототожнювалися з діями, що протирічать певним церковним канонам або правилам сімейного співжиття. Тому, на нашу думку, було б логічним виділити в окрему категорію злочини проти релігії, моралі та сім'ї. Це обумовлюється також і схожістю санкцій, що накладалися за ці злочини в Київській Русі, і єдиною системою органів, що здійснювали судочинство у справах про ці злочини.

У період після запровадження християнства для його утвердження в Київській Русі, на державному рівні була встановлена відповідальність за посягання на християнську віру та церкву. Саме тому в Статуті Володимира можна виділити цілу групу даних злочинів — ідолопоклонство, чародійство, святотатство, сесь та розкол, богохульство, злочини проти церковних святинь.

Перше, із чим зіткнулась християнська церква в Київській Русі, — це прихильність до старої язичеської віри, що виражалось у здійсненні язичеських обрядів і культів, і, як наслідок, — зневажливе виконання християнської обрядовості.

Церква вела боротьбу не тільки із дотриманням язичеських обрядів, а й з іншим морально-релігійним злочином — чаклунством або чародійством. Чаклунство, як злочин, вперше було закріплене в руському праві в Статуті Володимира та Статуті Ярослава, де воно представлено рядом складів, таких, як: «відьство», «зілейництво», «потвори», «чародіяння», «волхввання», «наузи» (взули).

Наступну групу злочинів проти моралі та віри склали посягання на порядок у церкві. До таких посягань включались деякі проступки, перелік яких уперше був закріплений Статутом Володимира. Сюди відносились: ушкодження могил та пограбування мертвих тіл, порубка хрестів, поставлених при дорозі на підвищенні або на кладовищі над

могилою, осквернення стін церковних храмів; введення тварин у церкву без необхідності [9, с. 59]. До даної групи злочинів можна віднести й нанесення побоїв та образ з боку дітей своїм батькам.

Діти також були захищені від свавілля своїх батьків. У Статуті Ярослава ця норма виглядає таким чином: «Аже девка не всхощет за муж, а отец и мати силою дадут, а что створит над собою, отец и мати Епископу в вине, а истор им платити; так же и отрок». Не допускався і насильницький постриг батьками дітей в монахи. Захисту підлягало і майно дітей від розтрати з боку батьків [4, с. 159].

Християнська церква в Київській Русі виступала не лише в якості звичайної суспільної організації, їй довелося на початкових етапах свого існування в новій державі боротися із моральним очищенням суспільства від пережитків язичеських звичаїв і традицій. Тому серед досліджуваної категорії злочинів можна виділити злочини проти моральності і порушення норм моральної чистоти, що належать до юрисдикції церковної влади за статутами Володимира та Ярослава. До таких можна віднести справи про подружню зраду, блуд та неприродні статеві стосунки — скотолозтво.

Блуд, згідно із церковними законодавством Східної християнської церкви, розумівся як злочинний зв'язок між незаміжніми жінками та неодруженими чоловіками. Характерною особливістю даного «гріха», що відрізняло його від зради, було те, що він здійснюється особами, які знаходяться поза шлюбними узами, тобто неодруженими. Про розмежування подружньої зради і блуду детально описано в правилах святих отців.

Подружня зрада — «прелюбодіяння» — за церковними правилами є злочинним зв'язком з чужою дружиною чи чоловіком, але під нею часто розумілись і деякі незаконні шлюби, особливо новий шлюб, укладений до розірвання попереднього. Статут Володимира, говорячи про блуд і зраду, не розділяє їх, відносячи до компетенції церковного суду «смільное заставаніе». Трактуювання терміна «смільное» не є однозначним серед дослідників. Є. Є. Голубинський виводив поняття «смільное» від слова «міло» — придане, і визначав це як спори про придане, а «заставаніе» — викриття дружини з перелюбом [6, с. 26].

У Статуті Ярослава також присутні статті про блуд і зраду. Церковному суду, згідно зі статутом, були підсудні справи про блуд «дівки» взагалі, блуд з чорницею, блуд православного з «бесерменкою або жидовкою», або «жидовина, бесерменина чи іноязичника» з руською жінкою.

Ще одним злочином, що посягав на основи моральної чистоти, було скотолозтво. У Статуті Володимира воно визначається словами: «или кого застанут с четвертоножию», Статут Ярослава визначає: «аще кто с животиною блуд сотворит».

Список використаних джерел

1. Беляев И. Д. Памятники русского церковного законодательства / И. Д. Беляев. // Православный Собеседник. – Казань, 1863. – Т. 2. – С. 245- 269.
2. Голубинский Е. Е. Обращение всей Руси в христианство Владимиром и совершенное утверждение в ней христианской веры при его преемниках / Е. Е. Голубинский. // Журнал м-ва нар. просв. – М., 1877. – Т. 190. – № 3. Отд. 2. – С. 100- 163; Т. 191., № 5. Отд. 2. – С. 26- 47.
3. Павлов А. С. Источники церковного права / А. С. Павлов. // Богословский вестник. – Сергиев Посад, 1899. – Кн. 3. – С. 386- 433, 538- 584.
4. Попов А. В. Суд и наказания за преступления против веры и нравственности по русскому праву / А. В. Попов. – Казань: Типо-лит. Имп. ун-та, 1904. – 531с.
5. Скрипнюк О. В. Місце і значення церковного права у формуванні правової системи Київської Русі / О. В. Скрипнюк. // Наукові записки: Зб. наук. праць. – Вип. 1. – Острог; 2000. – С. 20- 44.

КИРИЧЕНКО Д. Д.

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
аспирант кафедры истории государства и права

ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС ОБЪЕДИНЕНИЯ ГОСУДАРСТВ В МЕЖДУНАРОДНЫЕ СОДРУЖЕСТВА И СОЮЗЫ В XX В.

Государства всегда стремились к объединению любыми способами, как с помощью дипломатии, так и с помощью насилия. Причинами тому были достижения конкретных целей, таких как сотрудничество, общность интересов, военно-политические союзы либо увеличение территорий.

Первым объединением государств была Лига Наций, созданная в 1919 году на основании Версальского договора. Согласно Уставу, целями Лиги Наций были не прибегать к войне, поддерживать в полной гласности международные отношения, основанные на справедливости и чести, строго соблюдать предписания международного права, признаваемые отныне действительным правилом поведения правительств, установить господство справедливости и добросовестно соблюдать все налагаемые Версальским договором обязательства во взаимных отношениях организованных народов. В числе органов Лиги Наций функционировали: Международное бюро труда, Палата международного правосудия и многие другие. Всего в Лигу Наций входило 58 государств. Результаты деятельности Лиги Наций оказали позитивное воздействие на развитие международных отношений, их укрепление.